

IMPROVING THE QUALITY OF TEACHING SPECIALIZED SUBJECTS AT UNIVERSITY

Nguyen Van Phan

Faculty of Education, Academy of Politics, Ministry of National Defense

Email: nguyenvanphan58@gmail.com

Received: 20/5/2025; Reviewed: 29/5/2025; Revised: 10/6/2025; Accepted: 22/6/2025; Released: 30/6/2025.

DOI:

<https://doi.org/10.64223/tvj.p2025.v1.i2.a34>

ORCID iD:

<https://orcid.org/0009-0006-8735-5622>

In universities, to improve the quality of teaching specialized subjects in the training program, it requires lecturers not only to master specialized knowledge, but more importantly, to clearly demonstrate professionalism in teaching specialized subject content in class. In reality, the quality of teaching specialized subjects by university lecturers is reflected in the good implementation of teaching requirements such as: organizing lectures well and using teaching methods that create interest for learners; actively illustrating content with examples and situations, increasing questioning and group discussions to help learners develop positivity, perseverance in learning with a healthy attitude; encouraging attention and openness to learners' thoughts, always showing friendly communication and concern for their progress; preparing knowledge well and having an enthusiastic attitude towards each teaching topic, especially abstract and complex issues for learners. The above requirements are unified, connected and have a dialectical impact, together creating the quality of teaching specialized subjects at universities, contributing to improving the quality of training highly qualified human resources of the country in the new period.

Keywords: Teaching; Improving the quality of teaching; Subject; University.

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 của Hội nghị lần thứ tám Ban Chấp hành Trung ương khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế ghi rõ: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại; phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kỹ năng của người học;... Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học,...”. Ở trường đại học, dạy học là nghề có tính chuyên nghiệp của giảng viên. Chính vì vậy, tại Điều 7 Luật Nhà giáo năm 2025 ghi rõ: “1. Hoạt động nghề nghiệp của nhà giáo là hoạt động có tính chuyên nghiệp, đổi mới, sáng tạo, giúp người học phát triển toàn diện phẩm chất, năng lực thông qua việc giảng dạy, giáo dục và nêu gương cho người học. 2. Nội dung hoạt động nghề nghiệp của nhà giáo bao gồm: a) Chuẩn bị và tổ chức giảng dạy, giáo dục, đánh giá đối với người học;...”. Tính chuyên nghiệp của giảng viên đại học thể hiện rõ nhất trong hoạt động giảng dạy các chuyên đề môn

học phụ trách. Nhất là ở chỗ giảng viên lựa chọn cách thức tổ chức, hướng dẫn (tác động) đến người học, kích thích họ kiên trì, nỗ lực, vượt khó trong học tập để chuyên hóa có kết quả các nội dung dạy học (kiến thức, kỹ năng và giá trị nghề nghiệp...) thành năng lực, phẩm chất cá nhân. Thực tế cho thấy, có khá nhiều công trình nghiên cứu bàn đến phương pháp giảng dạy hiệu quả đối với chuyên đề môn học ở đại học; tuy nhiên, những cách thức thao tác chủ yếu của giảng viên và yêu cầu đối với họ trong giờ giảng dạy trên lớp ít được luận bàn một cách chi tiết, cụ thể, thấu đáo. Song, đây là vấn đề cốt lõi trong giảng dạy chuyên đề môn học cần được nghiên cứu khái quát, phân tích làm rõ nhằm giúp giảng viên vận dụng trong thực tiễn, tác động hiệu quả đến người học, góp phần nâng cao chất lượng dạy học, đào tạo ở trường đại học. Mặt khác, tại Điều 5 Luật Giáo dục đại học năm 2012 ghi rõ: “Đào tạo trình độ đại học để sinh viên có kiến thức chuyên môn toàn diện, nắm vững nguyên lý, quy luật tự nhiên - xã hội, có kỹ năng thực hành cơ bản, có khả năng làm việc độc lập, sáng tạo và giải quyết những vấn đề thuộc ngành được đào tạo”. Để

thực hiện mục tiêu đó và kích thích sinh viên nỗ lực, vượt khó trong học tập phụ thuộc chủ yếu vào giảng viên sử dụng phương pháp giảng dạy trong các giờ học trên lớp như thế nào? Người học không thể tiêu hóa, mở rộng, đào sâu kiến thức nếu chỉ nghe thuyết giảng, mà cần để họ được nói và liên hệ lý thuyết với thực tế những gì đang học. Ở trường đại học, để nâng cao chất lượng giảng dạy chuyên đề môn học, mỗi chuyên ngành đào tạo sẽ có quan điểm tiếp cận và cách thức thực hiện khác nhau. Song, dưới góc độ chung nhất “sư phạm học”, xin luận bàn, trao đổi một số yêu cầu trong giảng dạy trên lớp của giảng viên, góp phần nâng cao chất lượng dạy học và đào tạo ở trường đại học.

2. Tổng quan nghiên cứu vấn đề

Qua tìm hiểu cho thấy, vấn đề nâng cao chất lượng giảng dạy ở đại học có khá nhiều tác giả quan tâm nghiên cứu. Tiêu biểu như tác giả Hưng, Đ. T. (2012), Lý thuyết phương pháp dạy học, Nxb. Đại học Thái Nguyên năm 2012; trong cuốn sách này, tác giả đã khái quát nhiều vấn đề liên quan đến hoạt động giảng dạy của giảng viên đại học. Gần đây nhất, tác giả Phán, N. V. và Hương, N. T. (2025) bàn về: Một số vấn đề về đổi mới phương pháp dạy học ở phổ thông và đại học, Nxb. Giáo dục Việt Nam, tháng 3/2025; trong bài viết này, tác giả sử dụng một số thông tin liên quan tại cuốn sách vừa xuất bản. Tác giả Thăng, T. T. và Ngọc, V. T. B. (2015) có bài viết về: Một số giải pháp đổi mới phương pháp giảng dạy môn chủ nghĩa Mác - Lênin ở các trường đại học hiện nay, Tạp chí Giáo dục lý luận, số 230; tác giả Hằng, P. T. (2022) có bài viết: Nâng cao năng chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị ở Trường Đại học Nông - Lâm Bắc Giang, Tạp chí Giáo dục, số tháng 3/2022; tác giả Hùng, L. (2016) có bản đến: 09 nguyên tắc “vàng” trong giảng dạy đại học, Nguồn: Đại học Quốc gia Hà Nội 2016. Gần đây, các tác giả: Diệp, N. N. (2024) có bài viết: Một số giải pháp nâng cao chất lượng dạy và học các môn lý luận chính trị tại Trường Đại học Thành Đông, Nguồn: Trường Đại học Thành Đông (tháng 6/2024); và tác giả Hằng, T. T. T. (2024) có bài viết: Thực trạng và giải pháp nâng cao chất lượng giảng dạy lý luận chính trị trong các cơ sở giáo dục đại học hiện nay, Nguồn: Học viện Hành chính Quốc gia, tháng 12/2024... Tuy nhiên, cho đến nay, vấn đề chất lượng giảng dạy chuyên đề môn học trên lớp của giảng viên đại học vẫn chưa được luận bàn kỹ lưỡng về yêu cầu cụ thể trong giờ giảng dạy trên lớp, nên tác giả chọn vấn đề này để nghiên cứu, trao đổi, vì vậy kết quả nghiên cứu có ý nghĩa lý luận và thực tiễn trong giảng dạy ở trường đại học.

3. Phương pháp nghiên cứu

Để nghiên cứu vấn đề nâng cao chất lượng giảng dạy chuyên đề môn học ở đại học, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực trình độ cao ở trường đại học, tác giả quán triệt và vận dụng một số tiếp cận nghiên cứu lĩnh vực khoa học xã hội như tiếp cận hệ thống, lịch sử - logic; và nhất là sử dụng phương pháp tiếp cận duy vật biện chứng và tiếp cận thực tiễn trong phân tích, luận giải các thông tin lý luận khoa học. Đồng thời, để đảm bảo nội dung nghiên cứu đạt kết quả, tác giả sử dụng phương pháp nghiên cứu lý thuyết để tiếp cận các tài liệu như sách, giáo trình, bài báo khoa học đăng trên các tạp chí; tìm hiểu thu thập và tổng hợp, khái quát hóa thông tin khoa học trong các đề tài nghiên cứu có liên quan. Từ kết quả thông tin khoa học thu thập được qua các tài liệu, tác giả tiến hành phân tích, nhận định và hệ thống hóa làm cơ sở để luận giải, làm rõ các yêu cầu đối với giảng viên trong giảng dạy chuyên đề môn học ở đại học.

4. Kết quả nghiên cứu

Trong giảng dạy ở đại học, đề bài giảng đạt chất lượng cao, giảng viên cần tuân thủ và thực hiện tốt các khâu: Chuẩn bị bài giảng; thực hiện triển khai nội dung bài giảng trên lớp và khâu kết thúc bài giảng. Tuy nhiên, trong bài viết này, tác giả không đề cập cụ thể, chi tiết tất cả các khâu đó, mà chủ yếu bàn đến khâu triển khai nội dung bài giảng trên lớp đạt hiệu quả cao, với một số yêu cầu đối với giảng viên trong giảng dạy chuyên đề môn học, cụ thể như sau:

4.1. Giảng viên cần tổ chức tốt bài giảng và sử dụng cách giảng bài tạo hứng thú, lôi cuốn sự chú ý đối với người học

Từ trước đến nay, giảng bài vẫn thịnh hành như một phương pháp để thông báo kiến thức cho người học và nó tỏ ra là công cụ không dễ bỏ qua; bởi nó là phương pháp tốt nhất để truyền đạt thông tin kiến thức thuộc nội dung chuyên đề đến người học. Để tổ chức tốt bài giảng, yêu cầu đầu tiên đối với giảng viên là đảm bảo sự gắn kết, hòa quyện giữa lý thuyết với thực tế trong chuẩn bị và triển khai bài dạy trên lớp. Biểu hiện ở trong tổ chức giảng dạy, giảng viên không chỉ giới thiệu cho người học nội dung cơ bản của chuyên đề môn học, hệ thống kiến thức sâu rộng, mở cho họ thấy phương pháp tư duy đặc trưng của môn học và lôgic nội tại của nó, mà còn giúp người học hình thành kỹ năng nghiên cứu môn học, làm quen với tư duy độc lập, biết sắp xếp các sự kiện một cách hệ thống, rút ra kết luận và hình thành kỹ năng độc lập, sáng tạo trong học tập. Mặt khác, thông qua triển khai nội dung chuyên đề

trên lớp, giảng viên không chỉ giúp người học thấy rõ hiện trạng nghiên cứu chuyên đề đang phụ trách, nhận thức đúng những vấn đề cốt lõi, bản chất các phạm trù, mà còn giúp họ hiểu rõ sự vận động, phát triển của lý luận đó trong thực tiễn thông qua quá trình học tập môn học. Nếu nội dung lý luận của chuyên đề đang được giảng viên nghiên cứu, thì bài giảng chuyên đề càng thêm hứng thú đối với người học.

Yêu cầu quan trọng nhất trong giảng dạy chuyên đề môn học, là giảng viên sử dụng cách (phương pháp) giảng bài hiệu quả, tạo hứng thú, lôi cuốn sự chú ý của người học nhằm giúp họ hình thành nhu cầu, khát vọng và có kỹ năng học tập cơ bản để tìm hiểu nội dung chuyên đề. Đây là yêu cầu cốt lõi hàng đầu, vì nếu người học không có hứng thú, thiếu tập trung chú ý và không có nhu cầu, khát vọng học tập của họ sẽ không có gì; và ngược lại, họ sẽ chủ động học tập hiệu quả hơn, tiết kiệm thời gian, chất lượng học vấn, kỹ năng cao hơn. Kỹ năng học tập tốt cùng với ý chí bền bỉ là những điều kiện không thể thiếu để họ tự học suốt đời. Trong mỗi chuyên đề, để người học dễ tiếp thu kiến thức, giảng viên cần khái quát rõ ràng các phạm trù quan trọng nhất, có minh họa phù hợp và tóm tắt ngắn gọn. Để hướng sự chú ý của người học vào những thông tin mới, cốt lõi trong nội dung, giảng viên cần nêu vấn đề đó trước khi giải thích và đưa ra mâu thuẫn thực tế, người học sẽ hứng thú hơn và học được nhiều hơn; muốn vậy, giảng viên phải có kiến thức sâu rộng và kinh nghiệm thực tiễn xã hội, nghề nghiệp phong phú.

Mặt khác, để tạo hứng thú lôi cuốn sự chú ý của người học, giảng viên nên sử dụng ngôn ngữ hình ảnh, giàu ý nghĩa, trong sáng, dễ hiểu, có những so sánh, ẩn dụ; nhất là phân tích vấn đề khoa học, phức tạp cần giải thích rõ ràng, khúc triết và tính biện chứng của các lý giải, lập luận. Ngay khi bắt đầu giới thiệu tên chuyên đề bài giảng, giảng viên phải giải thích tại sao phải học tập, nghiên cứu về nó; kể cả quá trình giới thiệu các mục, các vấn đề cốt lõi của chuyên đề cũng phải giải thích tại sao? Giảng viên nên kết hợp giữa nêu vấn đề (câu hỏi) và tự giải thích trả lời (giải quyết vấn đề đó); với yêu cầu người học giải thích trước khi kết luận và để khỏi tốn thời gian, qua quan sát lớp (lúc đặt câu hỏi) phát hiện ai hưng phấn, có khả năng giải quyết thì chỉ định 1 - 2 người học trả lời đã có thể hiểu nhận thức của họ về câu hỏi và điều chỉnh, kết luận. Để đảm bảo tính khúc triết khi giải thích các kiến thức khoa học, nhất là những phạm trù trừu tượng, khó hiểu hoặc đang còn nhiều ý kiến khác nhau, giảng viên cần sử dụng các ví dụ cụ thể, phù hợp

với thực tiễn hoặc có thể minh họa chúng bằng giới thiệu những kết quả ứng dụng, kinh nghiệm thực tế, có thể sử dụng trợ giúp của các phương tiện dạy học thích hợp để giải thích các khái niệm khó và nên gợi ý cho người học tìm hiểu thêm khi tự học.

Trong quá trình giảng dạy, khi gặp các thuật ngữ không quen thuộc, giảng viên phải định nghĩa nó (sử dụng từ điển) hoặc viết những thuật ngữ chính lên bảng và nhắc lại những vấn đề trừu tượng bằng ngôn ngữ trong sáng dễ hiểu. Nên trình bày chậm hơn đối với các vấn đề khó, hoặc quan trọng cần cốt trong nội dung chuyên đề và trước khi giảng tiếp, cần hỏi người học hiểu vấn đề đến đâu? Trong giảng dạy, giảng viên cần sử dụng ngôn ngữ nói “rõ ràng, nhịp độ thích hợp, lên giọng, xuống giọng hợp lý và truyền cảm”; gắn với sử dụng hiệu quả phương tiện hỗ trợ... Ngôn ngữ nói chỉ đạt hiệu quả khi tốc độ nói vừa phải, không quá nhanh hoặc quá chậm để người học kịp hiểu, lược ghi và âm lượng nói đủ lớn để người học có thể nghe được.

Đồng thời, khi giảng bài, giảng viên cần sử dụng hiệu quả ngôn ngữ phi lời nói: vẻ mặt tươi tỉnh, mỉm cười; những động tác, điệu bộ thân thể phù hợp; tránh các động tác thô kệch, cứng nhắc hoặc làm người học sao nhãng như tung viên phấn, nhún nhảy hoặc điệu bộ đi lại không hợp lý... Thường xuyên tiếp xúc bằng mắt với người học để cảm nhận sự hiểu bài, sự tập trung chú ý của họ; nên di chuyển khắp trong lớp, không nên đứng cố định trên bục giảng. Nên biểu lộ tác phong thoải mái, hài hước và dùng bảng, phương tiện nghe, nhìn và nhiều phương pháp khác nhau... luôn nhiệt tình và năng động trong tiến trình giảng bài.

4.2. Giảng viên tích cực minh họa nội dung bằng các ví dụ, tình huống, tăng cường đặt câu hỏi, thảo luận nhóm, giúp người học phát huy tính tích cực, bền bỉ học tập với thái độ lành mạnh

Trong giảng dạy chuyên đề ở đại học, để người học có thể hiểu được các phạm trù, khái niệm, quan điểm, nguyên lý, định nghĩa, học thuyết... thay vì tập trung giải thích, giảng viên cần sử dụng các ví dụ quen thuộc để minh họa các kiến thức đó. Giảng viên cần đặt ra cho người học những tình huống cần giải quyết, giúp họ vận dụng kiến thức học được để xử lý; song, phải phân tích chúng một cách dễ hiểu để họ biết cách áp dụng vào thực tế. Người học cần biết họ có thể thu hoạch được kiến thức, kỹ năng và giá trị gì từ chuyên đề môn học trong chương trình đào tạo; quá trình học tập họ cần được giảng viên giúp đỡ trong đánh giá kiến thức hiện có và năng lực học tập, cũng như cơ hội bộc lộ những gì họ đã học, nhận được những gợi ý

bổ ích từ giảng viên và biết cần làm gì để tiếp tục học tốt hơn. Do vậy, sự đánh giá và phản hồi kịp thời của giảng viên đối với người học ngay trong giờ học có tác dụng đối với tính tích cực, chủ động và nỗ lực học tập đạt hiệu quả cao.

Đồng thời, để phát huy tính tích cực của người học trong giờ học trên lớp, giảng viên không cần nói liên tục, mà phải tạo cho họ chủ động tham gia vào quá trình học, bằng cách đưa ra câu hỏi gợi mở thuộc nội dung cốt lõi của bài giảng, tạo cơ hội cho họ “suy nghĩ” hiểu được vấn đề, phát triển tư duy sáng tạo. Tuy nhiên, ở mức độ hợp lý, không nên biến bài giảng thành buổi hỏi - đáp; nhất là chuyên đề các môn lý luận chính trị, nếu giảng viên lắng nghe ý kiến trả lời, đánh giá kết quả thông qua hỏi và trả lời câu hỏi trên lớp, người học sẽ có thêm động lực để học tập tích cực hơn trong quá trình học. Đây là phương pháp tạo tình huống có vấn đề để kích thích người học suy nghĩ tìm cách giải quyết và được ghi nhận kết quả, qua đó giảng viên có thể biết năng lực nhận thức của mỗi người. Người học có thể hỏi giảng viên về những điều đã học để tóm tắt kiến thức, hoặc làm rõ vấn đề vận dụng; có thể diễn ra ở hình thức sau bài giảng hoặc có thể tiến hành riêng và coi đây là cơ hội để thầy trò chia sẻ quan điểm, kinh nghiệm vận dụng kiến thức vào thực tế.

Mặt khác, học tập cũng như làm việc, nếu có sự hợp tác sẽ tốt hơn là biệt lập; học theo nhóm người học sẽ hứng thú hơn và tăng thêm cơ hội học hỏi lẫn nhau; chia sẻ ý tưởng và phản ứng trước ý tưởng của người khác sẽ làm cho suy nghĩ sắc bén hơn và hiểu biết sâu sắc hơn. Nhất là những vấn đề thuộc quan điểm, nguyên lý, quy luật, bản chất các vấn đề lý luận, cũng như hiện tượng thực tiễn nghề nghiệp, xã hội. Thảo luận nhóm là trao đổi trực tiếp giữa người học với nhau để đạt mục đích học tập cụ thể; nó có thể diễn ra ngoài giờ học, không hình thức hoặc được tổ chức với mục tiêu, nhiệm vụ và thời gian nhất định. Giảng viên có thể bắt đầu bài học bằng thảo luận ngắn, có thể xen giữa giờ giảng để lấy ý kiến, quan điểm của người học; và nên bắt đầu bằng cách đưa ra một câu hỏi, hoặc một vấn đề và tổ chức các nhóm nhỏ 3 - 5 người thảo luận 4 - 6 phút để làm sáng tỏ hay khái quát bản chất một vấn đề phức tạp của nội dung chuyên đề; hoặc cũng có thể thảo luận vào cuối buổi học vì tất cả những mục đích trên. Như vậy, thực hiện tốt yêu cầu này đối với giảng viên trong giảng dạy chuyên đề ở đại học, sẽ tạo điều kiện giúp người học phát huy tính tích cực, bền bỉ và học tập với thái độ lành mạnh; tức là họ phải có nghị lực học tập cao, dám đối đầu với thách thức, dám nghĩ, dám làm, không ngại gian

nan, thất bại. Hơn bất kỳ việc gì, việc học tập đòi hỏi người học phải có nghị lực cao và lâu dài, nếu không họ sẽ lạc hậu dần, không tiến kịp sự phát triển của thực tiễn ngành nghề đào tạo.

4.3. Giảng viên cần khuyến khích sự chú ý và cởi mở với các ý nghĩ của người học, luôn thể hiện sự giao tiếp thân thiện, quan tâm đến sự tiến bộ của họ

Trong giảng dạy, giảng viên cần khuyến khích sự chú ý của người học thông qua trao đổi kinh nghiệm cá nhân liên quan đến nội dung chuyên đề; nêu quan điểm của mình về vấn đề đưa ra và giới thiệu những suy nghĩ còn trăn trở, vấn đề phải đối mặt; có thể thực hiện khảo sát nhanh người học về vấn đề còn tranh cãi. Giới thiệu các nội dung cốt lõi của chuyên đề một cách mới mẻ, với cách nói bí ẩn hoặc nghịch lý, chỉ ra ứng dụng thực tế, có ví dụ minh họa thú vị... Trong giảng dạy chuyên đề, giảng viên cần liên hệ nội dung với sự kiện có tính thời sự, khơi gợi sự quan tâm, trao đổi của người học, động viên ý tưởng mới từ họ và cởi mở với ý kiến họ đưa ra, nhất là các quan điểm khác nhau, mục tiêu để người học cảm thấy tự do suy nghĩ độc lập, linh hoạt và bày tỏ quan điểm riêng, đặc biệt là ở các lớp sau đại học. Đồng thời, tạo điều kiện cho người học trình bày quan điểm của họ trước các quan điểm phản diện, trái chiều, phản khoa học và chỉ rõ hàm ý (ý đồ) của quan điểm đó so với quan điểm chính thống, khoa học; nên tạo điều kiện và khuyến khích người học đưa ra cách giải thích với lối tư duy mới, sáng tạo, độc lập, độc đáo, thuyết phục.

Mối quan hệ giao tiếp thân thiện của giảng viên với sinh viên trong giảng dạy chuyên đề môn học thể hiện ở chỗ: sẵn sàng tư vấn, giúp đỡ họ giải quyết vướng mắc trong nhận thức nội dung học tập; tích cực trao đổi với họ trước, sau và bên ngoài giờ học. Cố gắng nhớ tên người học (càng nhiều càng tốt) để họ thấy sự quan tâm của giảng viên đối với việc học tập môn học; và luôn thể hiện sự nhạy cảm trước tiến bộ của họ trong học tập, biết họ gặp khó khăn trong nhận thức nội dung đến đâu. Sự giao tiếp thân thiện của giảng viên với người học thể hiện ở chỗ: khi họ có hành động lơ là, chưa tập trung chú ý, khó khăn trong nhận thức nội dung; hoặc giải quyết lệch hướng vấn đề giảng viên đưa ra... điều đó làm cho họ cảm thấy giảng viên rất gần gũi, thân thiện, dễ gần, sẵn sàng giúp đỡ họ tháo gỡ khó khăn trong học tập, nghiên cứu môn học. Khi người học cần trợ giúp, giảng viên nên kiên nhẫn giúp đỡ, không chỉ trích; rộng lượng với các thiếu sót trong nhận thức, tạo cơ hội cho họ đặt

câu hỏi và tham gia thảo luận; và luôn thể hiện sự đồng thuận trước suy nghĩ tốt của người học với sự bình luận thiện chí, khen ngợi, mỉm cười, gật đầu và tôn trọng ý kiến thuộc phạm vi cho phép của họ...

Mặt khác, trong giảng dạy, giảng viên cần quan tâm đến trình độ chung và sự tiến bộ của cá nhân, tập thể lớp, thể hiện ở chỗ: sự chuẩn bị rõ ràng cụ thể mục tiêu, yêu cầu của chuyên đề giảng dạy môn học; cung cấp thông tin học tập phù hợp với trình độ, tầm hiểu biết của người học; quan tâm đến việc đọc các tài liệu, giáo trình của họ. Xác định và phân loại được sự khác nhau trong nhận thức thông tin học tập của tập thể lớp học như các nhóm tốt, khá, trung bình, yếu và biết được họ chưa hiểu rõ vấn đề gì, nhất là trước khi thực hiện khâu đánh giá kết quả học tập môn học. Trong giảng dạy chuyên đề, giảng viên cần giảm bớt các trở ngại trong thực hiện nhiệm vụ học tập của người học; cung cấp đủ thông tin cần thiết, hướng dẫn chi tiết cách thức nghiên cứu mở rộng kiến thức cho người học và xác định nội dung trọng yếu nhằm giúp họ đầu tư thời gian, nỗ lực hơn trong học tập, nghiên cứu, ôn tập...

4.4. Giảng viên cần chuẩn bị tốt kiến thức và có thái độ nhiệt tình đối với từng chuyên đề giảng dạy

Trong giảng dạy chuyên đề môn học ở đại học, giảng viên cần chuẩn bị tốt nội dung kiến thức, cấu trúc bài dạy theo trình tự hợp lý, từng bước giúp người học phát triển các khái niệm cơ bản của chuyên đề môn học; những thông tin mới được giới thiệu một cách hệ thống, logic và có liên quan đến nội dung bài giảng. Sự chuẩn bị tốt kiến thức nội dung bài dạy của giảng viên, làm cho người học dễ nhận ra những nội dung chính yếu của chuyên đề môn học. Không những vậy, qua buổi giảng, người học nhận thấy “thầy” có kiến thức sâu rộng, chắc chắn về môn học; biết các nghiên cứu liên quan và công trình hiện thời trong lĩnh vực chuyên ngành đang đào tạo; và họ cảm thấy giảng viên thực sự là “chuyên gia” trong lĩnh vực chuyên môn của họ.

Thái độ nhiệt tình của giảng viên thể hiện ở tính tích cực, chủ động, sáng tạo được phát huy cao độ trong giảng dạy chuyên đề, tìm tòi nghiên cứu cả tầm rộng, độ sâu của nội dung lý luận và đề xuất giải pháp cải tạo thực tiễn, tạo nên sắc thái nghiên cứu mang đậm dấu ấn cá nhân. Mặt khác, thái độ nhiệt tình của giảng viên trong giảng dạy chuyên đề còn thể hiện ở sự hứng thú trong tổ chức, hướng dẫn người học chiếm lĩnh (chuyên hóa) nội dung khoa học thành kiến thức, kỹ năng và giá trị cá nhân; sự năng động và đầy nghị lực trong tiến trình

giảng dạy, luôn giải thích rõ ràng và cố gắng trả lời thấu đáo mọi câu hỏi đặt ra trong giờ học; giúp người học bám sát và hiểu đúng bản chất các phạm trù, thông tin kiến thức của chuyên đề ngay tại lớp. Các khái niệm được giảng viên trình bày và liên hệ một cách hệ thống, dễ hiểu và thường xuyên sử dụng ví dụ để làm rõ các luận điểm phức tạp, giải thích ý tưởng và lý thuyết trừu tượng một cách rõ ràng và tóm tắt nội dung chính yếu; đồng thời, luôn sẵn sàng giúp đỡ, khuyến khích người học hỏi ý kiến khi gặp khó khăn và tư vấn ngoài giờ học; luôn có quan hệ tốt với họ, có thể tổ chức buổi “phụ đạo nhóm” dành cho những người có nhu cầu...

5. Bàn luận

Một số kết quả nghiên cứu về nâng cao chất lượng giảng dạy chuyên đề môn học ở đại học chỉ là những trao đổi chuyên môn về giảng dạy bậc đại học. Các thông tin trong bài viết được khái quát từ thực tiễn và kết quả tổng hợp từ các công trình khoa học. Trên cơ sở đó, tập trung trả lời câu hỏi: Để nâng cao chất lượng giảng dạy chuyên đề môn học ở đại học, giảng viên cần quán triệt và thực hiện những yêu cầu gì trong giờ dạy trên lớp? Theo tác giả, trước hết cần tổ chức tốt bài giảng và sử dụng cách giảng bài tạo hứng thú đối với người học; tích cực minh họa nội dung bằng các ví dụ, tình huống, tăng cường đặt câu hỏi, thảo luận nhóm giúp người học phát huy tính tích cực và học tập thái độ lành mạnh; cần khuyến khích sự chú ý, cởi mở với các ý nghĩ của người học và luôn thể hiện sự thân thiện, quan tâm đến sự tiến bộ của họ; đồng thời, mỗi giảng viên cần chuẩn bị tốt kiến thức và có thái độ nhiệt tình đối với từng chuyên đề bài giảng...

Kết quả nghiên cứu mới là bước đầu, cần tiếp tục nghiên cứu sâu hơn, cập nhật hơn để vấn đề nghiên cứu đạt kết quả tốt nhất. Đặc biệt, một vấn đề đã và đang đặt ra hiện nay là việc chuyển đổi số trong dạy học; và sự phát triển nhanh chóng của trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence - AI) đã và đang tác động to lớn đến mọi mặt đời sống, trong đó có lĩnh vực giáo dục nói chung, giảng dạy ở đại học nói riêng. Giáo dục vừa là đối tượng thụ hưởng thành quả của AI, nhưng AI cũng góp phần trực tiếp đổi mới giáo dục, nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo hướng đến sự phát triển bền vững trong kỷ nguyên mới. Như vậy, sử dụng trí tuệ nhân tạo AI trong giảng dạy ở đại học hiện nay rất cần có những luận bàn chuyên sâu để giúp giảng viên tháo gỡ, cập nhật và vận dụng, góp phần nâng cao hiệu quả giảng dạy chuyên đề môn học và chất lượng giáo dục, đào tạo nguồn nhân lực trình độ cao cho đất nước trong kỷ nguyên mới.

6. Kết luận

Để thực hiện hiệu quả các yêu cầu trong giảng dạy chuyên đề môn học ở trường đại học, điều quan trọng nhất là chất lượng giảng viên, được thể hiện ở tính chuyên nghiệp trong giảng dạy môn học. Do vậy, giảng viên muốn hoàn thiện, thành thạo cách thức giảng dạy thuyết phục, kích thích sinh viên tích cực, hứng thú học tập chuyên đề môn học, thì mỗi người cần thường xuyên quán triệt và thực hiện lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Người huấn luyện phải học thêm mãi thì mới làm được công việc huấn luyện của mình... Người huấn luyện nào tự cho mình là biết đủ cả rồi, thì người đó dốt nhất”. Như vậy, để nâng cao chất lượng giảng dạy chuyên đề môn học ở đại học, đòi hỏi giảng viên vừa phải tích cực tự học tập, rèn luyện bản thân để đủ phẩm chất trí tuệ, tài nghệ sư phạm, vừa là tấm gương của một nhà giáo mẫu mực: “ham hiểu biết tri thức mới; làm chủ tri thức chuyên môn và sử dụng thành thạo thao tác quan sát, tọa đàm, phỏng vấn; tôn trọng sự thật, trung thực về trí tuệ và hiểu rõ quá trình học tập của người học”. Có như vậy, giảng viên mới thực sự chuyên nghiệp khi thực hiện các yêu cầu trong giảng dạy chuyên đề môn học, nhất là các nội dung trừu tượng, phức tạp đối với người học. Đặc biệt, giảng viên cần chuẩn bị và tổ chức tốt bài giảng, cách giảng bài hiệu quả; muốn vậy, phải có tâm huyết, trách nhiệm cao, dành nhiều thời gian, công sức cho hoạt động giảng dạy và thường xuyên rút kinh nghiệm để nâng cao chất lượng giảng dạy, phấn đấu trở thành giảng viên giỏi, góp phần tạo nên thương hiệu, uy tín của nhà trường đối với người học. Trong cuốn sách: Một số vấn đề về đổi mới phương pháp dạy học ở phổ thông và đại học, chúng tôi cho rằng: “Giảng viên giỏi là người luôn đổi mới, mỗi giờ giảng lại có những điều mới và mỗi đối tượng người học lại có

cách tổ chức dạy học thích hợp; dù khó khăn về vật chất, thiết bị hiện đại nhưng giờ học vẫn hấp dẫn người học. Khi có phương tiện kỹ thuật hiện đại, người thầy biết sử dụng để hỗ trợ giúp tăng hiệu quả giờ học; do đó, tổ chức đổi mới hoạt động giảng dạy, nâng cao chất lượng dạy học không chỉ ở cơ sở vật chất, phương tiện kỹ thuật, mà là ở chính người thầy”. Những yêu cầu trên thống nhất gắn bó chặt chẽ và quan hệ nhân quả, góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy các chuyên đề môn học ở đại học và chất lượng đào tạo nguồn nhân lực có trình độ cao của đất nước trong thời kỳ mới.

Tài liệu tham khảo

- Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW của Hội nghị lần thứ tám Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- Hồ Chí Minh Toàn tập (2002), *Nói về công tác huấn luyện và học tập*, Tập 6, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- Hưng, Đ.T. (2012), *Lý thuyết phương pháp dạy học*, Nxb. Đại học Thái Nguyên, Thái Nguyên.
- Hàng, P.T. (2022), *Nâng cao năng lực chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị ở Trường Đại học Nông - Lâm Bắc Giang*, Tạp chí Giáo dục, số tháng 3/2022.
- Phán, N. V. và Hương, N. T. (2025), *Một số vấn đề về đổi mới phương pháp dạy học ở phổ thông và đại học*, Nxb. Giáo dục Việt Nam, Tháng 3/2025, Trang 69.
- Thắng, T. T. và Ngọc, V. T. B. (2015), *Một số giải pháp đổi mới phương pháp giảng dạy môn chủ nghĩa Mác - Lênin ở các trường đại học hiện nay*, Tạp chí Giáo dục lý luận, số 230.

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIẢNG DẠY CHUYÊN ĐỀ MÔN HỌC Ở ĐẠI HỌC

Nguyễn Văn Phan

Khoa Sư phạm Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

Email: nguyenvanphan58@gmail.com

Ngày nhận bài: 20/5/2025; Ngày phản biện: 29/5/2025; Ngày tác giả sửa: 10/6/2025; Ngày duyệt đăng: 22/6/2025;
Ngày phát hành: 30/6/2025.

DOI:

<https://doi.org/10.64223/tvj.p2025.v1.i2.a34>

ORCID iD:

<https://orcid.org/0009-0006-8735-5622>

Tóm tắt:

Ở trường đại học, để nâng cao chất lượng giảng dạy chuyên đề môn học trong chương trình đào tạo, đòi hỏi giảng viên không chỉ làm chủ tri thức chuyên môn, mà quan trọng hơn là thể hiện rõ tính chuyên nghiệp trong giảng dạy nội dung chuyên đề môn học trên lớp. Thực tế cho thấy, chất lượng giảng dạy chuyên đề môn học của giảng viên đại học thể hiện ở việc thực hiện tốt các yêu cầu trong giảng dạy như: tổ chức tốt bài giảng và sử dụng cách giảng bài tạo hứng thú đối với người học; tích cực minh họa nội dung bằng các ví dụ, tình huống, tăng cường đặt câu hỏi, thảo luận nhóm giúp người học phát huy tính tích cực, bền bỉ học tập với thái độ lành mạnh; khuyến khích sự chú ý và cởi mở với các ý nghĩ của người học, luôn thể hiện sự giao tiếp thân thiện và quan tâm đến sự tiến bộ của họ; chuẩn bị tốt kiến thức và có thái độ nhiệt tình đối với từng chuyên đề giảng dạy, nhất là những vấn đề trừu tượng, phức tạp đối với người học. Các yêu cầu trên thống nhất, gắn bó, tác động biện chứng cùng tạo nên chất lượng giảng dạy chuyên đề môn học ở đại học, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực trình độ cao của đất nước trong thời kỳ mới.

Từ khóa: *Giảng dạy; Nâng cao chất lượng giảng dạy; Chuyên đề; Đại học.*